

Vergaderjaar 2014–2015

34 076

Verslag van een werkbezoek van de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan het Caribisch deel van het Koninkrijk

A/ nr. 1

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK

Vastgesteld 11 november 2014

De Voorzitters van Eerste en Tweede Kamer hebben van zondag 19 oktober tot zondag 26 oktober 2014 een kennismakingsbezoek gebracht aan het Caribische deel van het Koninkrijk. Voorafgaande daaraan heeft de Voorzitter van de Tweede Kamer op zaterdag 18 oktober een informeel bezoek aan Sint Maarten afgelegd.

De Voorzitters waren uitgenodigd door de Voorzitters van de Staten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten voor een kennismakingsbezoek aan hun landen. De Voorzitters hebben aan dit kennismakingsbezoek ook een kennismakingsbezoek aan Saba, Sint Eustatius en Bonaire gekoppeld. De Voorzitters werden begeleid door de Griffiers van Eerste en Tweede Kamer, plaatsvervangend griffier van de Tweede Kamer T.N.J. de Lange, stafmedewerker van de Eerste Kamer F.I. Wolf, en woordvoerder M. Konings.

In onderstaand verslag worden de hoofdlijnen van dit kennismakingsbezoek kort weergegeven. Het volledige programma van het bezoek is als bijlage bij dit verslag opgenomen.

De Voorzitters danken alle gesprekspartners en degenen die betrokken zijn geweest bij het organiseren van dit bezoek. De hartelijke ontvangst en de goede begeleiding en informatievoorziening van de Voorzitters hebben in belangrijke mate bijgedragen aan het welslagen van het bezoek.

De Voorzitter van de Eerste Kamer,
Broekers-Knol

De Voorzitter van de Tweede Kamer,
Van Miltenburg

De Griffier van de Eerste Kamer,
Hamilton

De Griffier van de Tweede Kamer,
Biesheuvel-Vermeijden

Vrijdag 17 oktober 2014

Het Tweede Kamergedeelte van de delegatie wordt op Sint Maarten welkom geheten door de nieuwe Voorzitter van de Staten van Sint Maarten, mevrouw S. Wescot-Williams en de Griffier, mevrouw N. Joubert. De delegatie neemt daar kennis van de aanwijzing die eerder die dag door de Rijksministerraad aan de Gouverneur van Sint Maarten is gegeven inzake de benoeming van nieuwe Ministers in de regering van Sint Maarten.

Zaterdag 18 oktober 2014 – Sint Maarten

Het Tweede Kamergedeelte van de delegatie brengt een uitgebreid bezoek aan het Wit Gele Kruis op Sint Maarten. De delegatie wordt ontvangen door de directeur, mevrouw B. Boetekees. Zij werkt sinds 14 jaar bij het Wit Gele Kruis. Het gebouw is sinds 2002 in bedrijf, daarvoor was het Wit Gele Kruis gevestigd aan de Front Street.

Binnen het Wit Gele Kruis is er enerzijds sprake van bezuinigingen, anderzijds van gerichte investeringen om eerder niet bestaande basisvoorzieningen van de grond te krijgen. Voorbeeld daarvan is revalidatie na een zwaar ongeluk: vroeger werden dergelijke patiënten standaard doorverwezen naar Curaçao, nu zijn daar enige voorzieningen op Sint Maarten zelf voor getroffen.

Dat neemt niet weg dat m.n. vanwege capaciteitsgebrek er nog steeds veel overzeese verwijzingen moeten plaatsvinden, m.n. vanuit het ziekenhuis van Sint Maarten. Het betreft een bedrag van ca. mf 20 (Antilliaanse guldens) op jaarbasis, waar de Minister van Volksgezondheid van Sint Maarten per individueel geval toestemming voor moet verlenen. Er wordt gewerkt aan invoering van een Algemene Ziektekostenverzekering (AZV), maar de definiëring van het basispakket is geen eenvoudige zaak.

Het Wit Gele Kruis bestaat uit drie onderdelen: het *St. Martin's Home*, het *Sister Basilia Center* en *District Nursing*.

In het *St. Martin's Home* worden ca. 20 ouderen permanent verzorgd. Ruim 40 ouderen ontvangen thuis aanvullende zorg en ca. 15 personen kunnen terecht in de psycho-geriatrie van het Wit Gele Kruis. Ook is er een Herstellingsoord voor vier personen. De druk op m.n. de ouderenzorg wordt steeds hoger, omdat ouderen steeds minder bij hun kinderen wonen.

Het *Sister Basilia Center* is bedoeld voor de opvang van verstandelijk gehandicapten. Ruim 20 personen hebben hier een bed, terwijl ca. 45 personen overdag naar het Wit Gele Kruis komen. Zij krijgen ook onderwijs op maat. Ook is drie jaar geleden een project begeleid wonen gestart. Dat verloopt prima. Waar mogelijk worden mensen aan een baan geholpen, in de sociale werkplaats of in bedrijven. Een gedeelte vindt werk bij het Wit Gele Kruis zelf. Een groepje verzorgt catering bij de Gouverneur.

District Nursing bestaat uit gezondheidszorg thuis, hulp aan huis en kraamzorg.

De aanpak van patiënten met psychische problemen is te kenmerken als zo terughoudend mogelijk. Geen sterke medicijnen, niet vastbinden. Een grens wordt gevormd door gedragsstoornissen. Soms zijn patiënten zo agressief dat ze niet zijn te hanteren. In die gevallen is er geen andere keus dan ze door te verwijzen naar bij voorbeeld de Caprileskliniek op Curaçao.

Het Wit Gele Kruis heeft in totaal ca. 125 medewerkers op de loonlijst staan. Na het ziekenhuis op Sint Maarten is het de grootste zorginstantie op het eiland. Het valt soms niet mee om de benodigde financiële middelen bijeen te krijgen, bij voorbeeld krachtens de Algemene Verzekering Bijzondere Ziektekosten (AVBZ). Daarbij moet nog worden

opgemerkt dat een bed in het Wit Gele Kruis omgerekend slechts ca. € 95,- kost, inclusief 2 keer per dag douchen van de patiënten. Gelukkig heeft het Wit Gele Kruis ook inkomsten uit een eigen stichting waarin onroerend goed van het Wit Gele Kruis is ondergebracht.

Op Sint Maarten is kindermishandeling een belangrijk thema. Ook zijn er veel jeugdzwangerschappen, die geregeld leiden tot gehandicapte baby's. De vier kindertehuizen op Sint Maarten spelen een belangrijke rol in de opvang van onder anderen deze kinderen.

Veel medische scholing vindt plaats op Sint Maarten zelf. M.n. het ziekenhuis geeft veel en goede scholing, en mag ook zelf diploma's verstrekken. Dit draagt er ook aan bij dat veel personeelsleden van Sint Maarten zelf afkomstig zijn; dat is heel belangrijk (onder andere voor de continuïteit).

Obesitas is een belangrijk gezondheidsrisico op Sint Maarten. Gezond eten is duur (en ongezond eten goedkoop), verder doet bij velen het principe *big is beautiful* opgeld en worden diabetes en hoge bloeddruk vaak niet door de mensen zelf gecontroleerd. De Sint Maartense overheid voert inmiddels campagne om hier verbetering in te brengen.

De rest van de dag brengt de delegatie een bezoek aan verschillende plaatsen op Sint Maarten, waarbij ook de Franse kant wordt aangedaan. De delegatie is getuige van de schade die de orkaan Gonzalo onlangs op het eiland heeft aangericht, waarbij voor de noordkant van het eiland zwaar is getroffen. De delegatie is onder de indruk van de voortvarende wijze waarop m.n. de bevolking van Nederlands Sint Maarten de schade aan het opruimen is.

De dag wordt afgesloten met een informele briefing door de Vertegenwoordiging van Nederland op Sint Maarten.

Zondag 19 oktober 2014 – Saba

Het Eerste Kamergedeelte van de delegatie wordt op Sint Maarten welkom geheten door de Voorzitter van de Staten van Sint Maarten, mevrouw S. Wescot-Williams en de Griffier, mevrouw N. Joubert. Daarna reist de gehele delegatie uit Eerste en Tweede Kamer door naar Saba.

Op Saba wordt de delegatie welkom geheten door de Gezaghebber van Saba, de heer J. Johnson. Daarna ontvangt de delegatie een informele briefing van de Rijksvertegenwoordiger, de heer G. Isabella. Vervolgens vindt een informele bijeenkomst plaats met leden van de Eilandsraad van Saba, gevolgd door een informeel diner in dezelfde samenstelling.

Maandag 20 oktober 2014 – Saba/Sint Eustatius

De gehele ochtend brengt de delegatie onder begeleiding van de Gezaghebber een bezoek aan verschillende plaatsen op Saba. Zo wordt achtereenvolgens een bezoek gebracht aan het Bestuurskantoor, een project voor sociale woningbouw en de haven. Daarna wordt een bezoek gebracht aan *Organoponics*, een land- en tuinbouwproject dat meerdere doelen dient. Het project loopt sinds 2007. Het grootste gedeelte wordt betaald door het Openbaar lichaam Saba, ook Nederland draagt een steentje bij. De oorsprong van dit type project ligt in Cuba. Nog steeds is er een deskundige uit Cuba aanwezig om het project te begeleiden. Hoofddoel is de deelnemers (ongeveer 8 personen die om diverse redenen afstand tot de arbeidsmarkt hebben) door te laten stromen naar de lokale arbeidsmarkt. Daarnaast werkt het project drempelverlagend voor inwoners om (meer) zelf aan land- en tuinbouw te doen. Het project heeft voor de deelnemers mede een educatief doel omdat de oogst op het project door de deelnemers wordt verkocht.

Voor iedere deelnemer wordt een individueel plan van aanpak gemaakt. De basis daarvan is: structuur, eigen verantwoordelijkheid en een veilige werkomgeving. Iedere deelnemer is zelf verantwoordelijk voor één of meer perken in het project.

De delegatie luncht in de open lucht bij *Bizzy B Bakery* in het centrum van *Windwardside*. Daarbij spreekt de delegatie met de Gezaghebber, leden van de Eilandsraad en vertegenwoordigers van enige maatschappelijke organisaties waaronder de *Saba Business Association*.

Na de lunch vertrekt de delegatie naar Sint Eustatius. De delegatie wordt ontvangen door de gezaghebber, de heer Berkel.

Daar brengt de delegatie als eerste een bezoek aan de *Governor de Graaff school*, een openbare school voor basisonderwijs. Deze school is de enige openbare basisschool op Sint Eustatius, naast drie andere basisscholen. Er is één school voor voortgezet onderwijs op Sint Eustatius. De school telt in totaal ca. 35 leerlingen, waarvan ongeveer de helft in de onderbouw en de andere helft in de bovenbouw. Er zijn drie leerkrachten, 2 deeltijd-onderwijsassistenten en een directeur. Sinds dit schooljaar is Engels de instructietaal. Dat is wat de docenten betreft ook echt de beste taal om de kinderen te kunnen bereiken, uitzonderingen daargelaten. De invoering vergt nog wel enige aanpassingen, zo zijn de rekenboeken nog in het Nederlands. De CITO-toets kan in het Engels worden afgelegd, maar desgewenst ook nog in het Nederlands. Dit kan per kind worden gekozen. De overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs wordt intensief begeleid en besproken. Er is een groot verloop van onderwijspersoneel op Sint Eustatius. Veel leerkrachten zijn jong, en zijn op wereldreis waarbij ze voor korte tijd Sint Eustatius aandoen. Ook is er sprake van cultuurverschillen, waardoor niet alle leerkrachten kunnen aarden. De school wordt ondersteund door een schoolcoach, het schoolbestuur door een bestuurscoach.

Vervolgens brengt de delegatie een bezoek aan verschillende plaatsen op Sint Eustatius. Zo wordt de locatie van de NuStar, een bedrijf met een olie-overslagfaciliteit op Sint Eustatius, bezocht. Ook wordt een bezoek gebracht aan de *Historic Core*, het historische centrum van Oranjestad. Tenslotte heeft de delegatie een informele ontmoeting met de Gezaghebber, leden van de Eilandsraad en een aantal maatschappelijke organisaties waaronder het Centrum Jeugd en Gezin.

Dinsdag 21 oktober 2014 – Sint Maarten

Vroeg in de morgen vertrekt de delegatie naar Sint Maarten. Daar voert de delegatie een informeel en besloten gesprek met de Gouverneur van Sint Maarten. Daarna wordt de delegatie ontvangen door de regering van Sint Maarten. Een aantal Ministers geeft een korte toelichting op hun beleids-terrein. Sint Maarten trekt jaarlijks circa 1,8 miljoen toeristen. Het beleid van Sint Maarten is om het hoogseizoen zo veel mogelijk te verlengen. Dat vergt m.n. ook logistiek de nodige inspanningen; bij het aanmeren van een aantal grote cruiseschepen tegelijkertijd kan de totale bevolking van Sint Maarten in een paar uur verdubbelen. Er vindt op toeristisch gebied samenwerking met een aantal andere Eilanden in de regio plaats, maar dat neemt niet weg dat Sint Maarten een aantal *unique selling points* heeft, waaronder de dubbele nationaliteit van het eiland. Het bestaande systeem van gezondheidszorg werkt naar tevredenheid, al blijven er altijd punten van verbetering mogelijk. Sint Maarten werkt op dit terrein samen met het AMC in Amsterdam. Een verhoging van de ziektekostenpremie wordt niet verwacht, vanwege het nog steeds stijgende aantal deelnemers. Op onderwijsgebied kan worden opgemerkt dat iedere school vrijheid heeft om de eigen instructietaal te kiezen. Het taalpunt speelt ook op juridisch vlak een rol: de wet- en regelgeving is tot nu toe in het Nederlands. Er wordt gewerkt aan vertaling, waarbij de juiste

interpretatie van de wet- en regelgeving soms niet eenvoudig is. Sint Maarten bestaat als zelfstandig land nog maar vier jaar. Om die reden wordt een beetje geduld gevraagd. De noodzakelijke veranderingen kunnen, m.n. door beperkte *resources*, niet allemaal in één keer worden gerealiseerd. Het zeer in de belangstelling staande thema integriteit zal (ook) in de nieuwe regering een belangrijke rol spelen. Hulp daarbij van Nederland is wat de Sint Maartense regering betreft onontbeerlijk. Vervolgens bezichtigt de delegatie het gebouw van de Staten van Sint Maarten, heeft een informele lunch met de Voorzitter en een kleine delegatie van de Staten van Sint Maarten en brengt een bezoek aan het historische Court House in de Front Street.

Aan het einde van de dag reist de delegatie naar Curaçao.

Woensdag 22 oktober 2014 – Curaçao

De delegatie ontvangt een briefing van de plaatsvervangend Vertegenwoordiger van Nederland op Curaçao, de heer Marsie Jonkers, over de actuele politieke en economische situatie in Curaçao.

Hierna brengt de delegatie een informeel bezoek aan de Staten van Curaçao, waar zij wordt ontvangen door de Voorzitter van de Staten, de heer Mike Franco, en door de Griffier van de Staten, de heer Silvin Cijntje. Na de ontvangst wordt de delegatie rondgeleid in het nieuwe Statengebouw.

Vervolgens voeren de Voorzitters van de Kamers een informeel en besloten gesprek met de Gouverneur van Curaçao, mevrouw Lucille George-Wout.

De delegatie wordt hierna kort ontvangen door de vice-premier van Curaçao, de heer Etienne van der Horst, en de overige leden van de ministerraad. Gesproken wordt onder meer over de economische ontwikkelingen in Curaçao.

Na het bezoek aan de regering brengen de leden van de delegatie een bezoek aan de Mikvé Israel-Emanuel Synagoge in Willemstad, de oudste in gebruik zijnde synagoge van het Westelijk Halfrond. In de synagoge geven leden van het bestuur een toelichting op de geschiedenis van de synagoge en de gemeenschap. De synagoge beschikt onder meer over een vijftiental Thorarollen, waarvan een aantal ondanks hun ouderdom opvallend goed bewaard zijn gebleven. Ook wordt een bezoek gebracht aan het museum van de synagoge.

Na dit bezoek lunchen de Kamervoorzitters met de Statenvoorzitter van Curaçao de heer Mike Franco en met de Statenvoorzitter van Aruba, mevrouw Marisol Lopez-Tromp. Op weg naar de lunchlocatie wordt gestopt bij de bouwplaats van het nieuwe ziekenhuis. Deze is net als het huidige ziekenhuis gelegen in de wijk Otrobanda.

In de middag brengt de delegatie een bezoek aan de westkant van Curaçao, waarbij onder meer een bezoek gebracht wordt aan de Sint Willibrorduskerk. Deze kerk werd in 1888 gebouwd onder leiding van pastoor Vincent Jansen. In de kerk krijgt de delegatie een uitleg van de geschiedenis van de kerk en van de parochie.

In de avond wordt de delegatie ontvangen door de Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten, Gerard van der Wulp, voor een receptie in zijn ambtswoning. Voor deze receptie zijn naast de leden van de delegatie (oud-)politici, vertegenwoordigers van verschil-

lende instituties op het gebied van bestuur en rechtshandhaving, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en vertegenwoordigers van enkele andere maatschappelijke organisaties uitgenodigd.

Donderdag 23 oktober 2014 – Bonaire

De delegatie reist op donderdag per cutter van de Kustwacht naar Bonaire. Tijdens de vaartocht krijgt de delegatie van de directeur van de Kustwacht, de heer Lodder, en de directeur operaties, de heer Jurriansen, een uitleg van de werkzaamheden en de organisatie van de Kustwacht. De commandant van de cutter, de heer Solagnier, geeft uitleg op de brug. Ook krijgt de delegatie een demonstratie van varend en vliegend materieel. De Kustwacht Caribisch Gebied is een civiele organisatie, welke haar basis heeft in de rijkswet Kustwacht. Alle vier de landen van het Koninkrijk dragen bij aan de financiering van de Kustwacht. De Kustwacht heeft als taken: algemene politietaken (zoals drugsbestrijding), grensbe-waking, douanetaken, controle op visserij en milieu en toezicht op de scheepvaart. Daarnaast heeft de Kustwacht nog enkele dienstverlenende taken, zoals rampenbestrijding en hulp op zee (search and rescue). De Kustwacht werkt hierbij nauw samen met de andere landen in de regio, zoals de Verenigde Staten en Frankrijk. De organisatie bestaat uit 240 werknemers, die allen een civiele status hebben. Alleen de directeur van de Kustwacht bekleedt naast zijn functie bij de Kustwacht een militaire functie als Commandant Zeemacht in het Caribisch Gebied.

Op Bonaire wordt de delegatie ontvangen door de gezaghebber, de heer Edison Rijna, die de delegatie een korte rondleiding geeft door het nieuwe gebouw van de Eilandsraad. Dit historische gebouw, waar onder meer toenmalig Koningin Juliana een aantal nachten overnacht heeft toen zij op het eiland was, is onlangs grondig gerestaureerd.

Vervolgens brengt de delegatie onder begeleiding van de gezaghebber een bezoek aan de zuidkant van het eiland, waar onder meer de zoutpannen en een aantal slavenhuisjes worden bezocht, eindigend in Rincon alwaar de delegatie een lunch heeft met leden van het bestuurs-college, leden van de eilandsraad en vertegenwoordigers van maatschap-pelijke organisaties.

Na de lunch brengt de delegatie een werkbezoek aan het ziekenhuis Mariadal. Hier wordt zij ontvangen door de directeur en een aantal bestuursleden van het ziekenhuis, waarmee een gesprek wordt gevoerd over de organisatie en werkzaamheden van het ziekenhuis en over de gezondheidszorg in Caribisch Nederland. De Stichting Mariadal omvat naast ziekenzorg ook de opvang van ouderen en de apotheekfunctie. Ook diensten als ambulancezorg, tafeltje dekje en de verzorging van maaltijden in de gevangenis worden door de stichting geleverd c.q. gecoördineerd. Er zijn sinds 10-10-10 substantiële verbeteringen in de gezondheidszorg op Bonaire waarneembaar. Ruimte voor verbetering op sommige vlakken is er ook: zo is er soms nog sprake van enige spanning tussen de belangen van VWS enerzijds en van Caribisch Nederland anderzijds. Voorbeeld hiervan is de regeling voor fysiotherapie. Die voorziening zit in de aanvullende verzekering (maar kan op Bonaire de facto niet worden afgesloten), terwijl die voorziening medisch gezien vaak absoluut noodzakelijk kan zijn en ook tot lagere medische kosten op termijn kan leiden. Een ander voorbeeld is de verwijzing naar buiten-landse ziekenhuizen: op Saba en Sint Eustatius kunnen huisartsen dat zelfstandig doen, op Bonaire zit daar een schakel tussen. Voorts wordt gesignaleerd dat er op Bonaire geen medisch tuchtcollege functioneert. Meer algemeen: het is zaak de *checks and balances* in de bevoegdheids-verdeling tussen VWS en Caribisch Nederland verder te verbeteren. Ook

wordt gesproken over de bloedvoorziening voor Bonaire. De huidige juridische regeling lijkt niet goed te werken, waardoor het ziekenhuis genoodzaakt is andere manieren te vinden om aan bloed te komen voor patiënten. Enkele van de zorgen zouden bij de onlangs opgestarte evaluatie van de staatkundige structuur in Caribisch Nederland kunnen worden ingebracht. De delegatie krijgt aansluitend een rondleiding door het ziekenhuis.

Hierna bezoekt de delegatie Jong Bonaire. Dit is een ontmoetingsplek waar jongeren aan naschoolse activiteiten kunnen deelnemen. Bij Jong Bonaire gaan de Voorzitters in gesprek met een aantal jongeren. De jongeren geven aan in het algemeen tevreden te zijn met het onderwijs dat gegeven wordt op hun scholen. Maar er is verder niet veel voor jongeren op Bonaire. Zo is de bioscoop gesloten en zeggen de jongeren ook behoefte te hebben aan bijvoorbeeld een bowlingbaan. De jongeren zijn blij met Jong Bonaire, omdat Jong Bonaire de jongeren gelukkig wel mogelijkheden biedt om elkaar te ontmoeten en deel te nemen aan activiteiten als sporten of het maken van muziek. Een van de begeleiders van de jongeren legt uit hoe de organisatie heeft kunnen bewerkstelligen dat een aantal jongeren hebben kunnen meedoen aan een *brassband* wedstrijd tijdens het zomercarnaval in Rotterdam.

Na deze ontmoeting reist de delegatie terug naar Curaçao.

Vrijdag 24 oktober 2014 – Aruba

De delegatie brengt op vrijdag een bezoek aan Aruba. Dit bezoek begint met een briefing door de Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten over de actuele politieke en economische situatie in Aruba.

Na deze briefing brengt de delegatie een bezoek aan het Kabinet van de Gouverneur, waar zij een informeel en besloten gesprek voert met Gouverneur Fredis Refunjol.

Vervolgens wordt de delegatie ontvangen door de Staten van Aruba. Hier voert zij een gesprek met Statenvoorzitter Marisol Lopez-Tromp en vertegenwoordigers van de drie fracties in het Arubaanse parlement, de heer Herdé (AVP), mevrouw Ruiz-Maduro (MEP) en de heer Bikker (PDR). Er wordt onder meer gesproken over een voorgenomen wijziging van het reglement van orde van de Staten van Aruba. Hiervoor is een commissie opgericht en de Voorzitter van de Staten geeft aan dat zij de ervaringen in Nederland wil meenemen bij de herziening. Ook wordt gesproken over het aantal en de wijze van benoeming van de medewerkers van de griffie van de Staten. Medewerkers van de Staten zijn nu formeel in dienst van het Ministerie van Algemene Zaken en gesproken wordt over de mogelijkheid om de medewerkers door het parlement zelf te laten aanstellen, zoals in Nederland ook het geval is. Daarnaast komen kort het hoger beroep in belastingzaken en *best practices* m.b.t. beheerafspraken aan de orde. Het bezoek aan de Staten wordt afgesloten met een rondleiding door het Statengebouw.

De delegatie maakt vervolgens een wandeling langs een aantal monumenten in het centrum van Oranjestad, waarbij zij uitleg krijgt van een vertegenwoordiger van de Stichting Monumentenfonds Aruba. Dit fonds heeft een aantal kenmerkende monumenten in de binnenstad gerestaureerd. Daarnaast wordt aan de delegatie een aantal monumenten getoond die in de nabije toekomst zullen worden gerestaureerd.

Daarna wordt de delegatie ontvangen door de Minister-President van Aruba, de heer Mike Eman. De Minister-President geeft een rondleiding door het nieuwe bestuursgebouw en ontvangt de delegatie op zijn kantoor voor een gesprek. Tijdens de ontmoeting wordt gesproken over de financiële situatie in Aruba en over de aanwijzing die in de zomer is gegeven door de Rijksministerraad aan de Gouverneur om de begroting voor het jaar 2014 nog niet te tekenen in afwachting van een door hem te verrichten onderzoek naar de begroting. De uitkomsten van dit onderzoek hebben aanleiding gegeven voor de regering om een aantal wijzigingen op de begroting in te dienen. De Minister-President benadrukt dat Aruba bij het verkrijgen van haar status aparte in 1986 geen schuldsanering heeft gehad vanuit Nederland en dat het land Nederland nooit om geld heeft gevraagd. Voorts wordt gesproken over de opvattingen van Aruba over de rol en functie van het Koninkrijk. De Minister-President geeft aan dat Aruba een aantal jaren geleden bewust heeft gekozen om te zoeken naar de meerwaarde van het Koninkrijk voor Aruba en voor Nederland. Hierbij is naar voren gekomen dat Aruba kan functioneren als een «hub» tussen Latijns-Amerika en Europa. Hiervoor is het land bezig bedrijven aan te trekken om hun zaken op of via Aruba te doen. Ook heeft Aruba ervoor gekozen om in te zetten op duurzame energie.

De delegatie brengt vervolgens een bezoek aan het kunstproject Ateliers '89. Zij ontvangt een uitleg over het project als geheel en krijgt van een aantal kunstenaars toelichting bij de geëxposeerde werken. Ateliers '89, dat gevestigd is in een aantal gebouwen die vroeger deel uitmaakten van het ziekenhuis, biedt aan kunstenaars onder meer de mogelijkheid om hun kunstwerken te exposeren. Ook is er voorzien in ateliers waar de kunstenaars kunnen werken.

Hierna gaat de delegatie per bus naar het Parke Nacional Arikok, een natuurpark, waar zij in het bezoekerscentrum van medewerkers van het park een uitleg krijgt over de organisatie en het natuurpark. Op het park komt een aantal zeldzame dier- en plantensoorten voor. De organisatie zet zich in om het park te behouden en daarnaast toegankelijk te maken voor bezoekers.

Ter afsluiting van het bezoek aan Aruba wordt de delegatie uitgenodigd voor een diner door de Statenvoorzitter van Aruba. Bij dit diner zijn ook enkele vertegenwoordigers van de rekenkamer, de raad van advies en het jongerenparlement aanwezig.

In de avond reist het Eerste Kamergedeelte van de delegatie naar Curaçao. Het Tweede Kamergedeelte van de delegatie verblijft op Aruba

Zaterdag 25 oktober 2014

De delegatie reist vanuit respectievelijk Curaçao en Aruba terug naar Nederland.

BIJLAGE

Programma

Vrijdag 17 oktober 2014

Tweede Kamerdeel delegatie: vlucht Amsterdam – Sint Maarten

Zaterdag 18 oktober 2014

Bezoek aan Wit Gele Kruis
Bezoek aan enkele plaatsen op Sint Maarten, waaronder Franse kant
Briefing Vertegenwoordiging Sint Maarten

Zondag 19 oktober 2014

11.15	Aankomst Eerste Kamerdeel delegatie op Sint Maarten
13.45 – 14.00	Vlucht Sint Maarten – Saba
15.00 – 16.00	Briefing door Rijksvertegenwoordiger
17.00 – 18.30	Informeel ontmoeting met Bestuurscollege en Eilandsraad
19.00 – 21.00	Diner met Eilandsraad

Maandag 20 oktober 2014

9.00 – 9.45	Rondrit en werkbezoek aan haven en bestuursgebouw in The Bottom
10.00 – 10.45	Werkbezoek aan Organophonics
11.00 – 11.30	Bezoek aan Windwardside
11.30 – 12.45	Lunch met Bestuurscollege, Eilandsraad en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties
13.30 – 13.45	Vlucht Saba – Sint Eustatius
14.00 – 15.00	Werkbezoek Governor de Graaafschool
15.15 – 16.15	Rondrit met een bezoek aan White Wall en aan historisch centrum Oranjestad
17.30 – 19.30	Informeel ontmoeting met Bestuurscollege, Eilandsraad en vertegenwoordigers maatschappelijke organisaties
19.45 – 21.30	Diner

Dinsdag 21 oktober 2014

7.35 – 7.55	Vlucht Sint Eustatius – Sint Maarten
10.00 – 10.30	Gesprek met de Gouverneur
10.45 – 11.30	Gesprek met de regering
11.45 – 12.15	Rondleiding door het Statengebouw
12.30 – 14.00	Lunch met Staten van Sint Maarten
14.15 – 14.45	Werkbezoek aan het Courthouse
15.30	Vertrek naar luchthaven
16.55 – 18.30	Vlucht Sint Maarten – Curaçao
20.30	Diner

Woensdag 22 oktober 2014

8.00 – 8.45	Briefing Vertegenwoordiging Curaçao
9.15 – 9.50	Informeel bezoek aan de Staten en rondleiding door nieuwe Statengebouw
10.00 – 10.30	Gesprek met de Gouverneur
10.35 – 11.00	Gesprek met de regering
11.10 – 12.10	Bezoek aan Synagoge
12.30 – 14.00	Lunch met Statenvoorzitters van Curaçao en Aruba
14.00 – 17.00	Rondrit naar Banda bou (west-Curaçao) met enkele stops
19.00 – 21.00	Receptie bij Vertegenwoorder Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten

Donderdag 23 oktober 2014

7.30 – 10.45	Vervoer per schip van de Kustwacht van Curaçao naar Bonaire
11.00 – 11.30	Bezoek aan gebouw van de Eilandsraad
11.30 – 13.30	Bezoek aan de zuidkant van het eiland
13.30 – 15.00	Lunch met bestuurscollege, eilandsraad en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties
15.30 – 17.00	Werkbezoek aan ziekenhuis Mariadal
17.15 – 18.30	Werkbezoek aan Jong Bonaire en gesprek met jongeren
18.45	Vertrek naar luchthaven
19.30- 20.00	Vlucht Bonaire – Curaçao

Vrijdag 24 oktober 2014

8.45	Vertrek naar luchthaven
11.00 – 11.35	Vlucht Curaçao – Aruba
12.15 – 12.50	Briefing Vertegenwoordiging Aruba
13.00 – 13.30	Gesprek met Gouverneur
13.40 – 14.15	Ontvangst bij de Staten, gesprek met Statenvoorzitter en vertegenwoordigers van de drie fracties, rondleiding
14.15 – 15.00	Wandeling door de binnenstad met bezoek aan enkele monumenten
15.15- 15.45	Gesprek met de Minister-President
16.00 – 16.30	Bezoek aan Ateliers '89
16.30 – 19.00	Rondrit en bezoek aan Parke Nacional Arikok
19.00 – 21.15	Diner met Statenleden en enkele andere genodigden
21.15	Vertrek naar hotel/luchthaven
21.30	Aankomst hotel (Tweede Kamerdeel delegatie)
21.45	Aankomst luchthaven (Eerste Kamerdeel delegatie)
23.10 – 23.40	Vlucht Aruba – Curaçao (Eerste Kamerdeel delegatie)

Zaterdag 25 oktober 2014

Vlucht Curaçao – Amsterdam (Eerste Kamerdeel delegatie) en Aruba – Amsterdam (Tweede Kamerdeel delegatie). Aankomst vluchten op zondagochtend 26 oktober 2014